

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра екології та неоекології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Управління екологічними проектами

рівень вищої освіти **другий (магістерський) рівень**

галузь знань **10 «Природничі науки»**

спеціальність **101 «Екологія»**

освітня програма **«Екологія та охорона навколишнього середовища»**

вид дисципліни **за вибором**

факультет **екологічний**

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою екологічного факультету

“29” серпня 2019 року, протокол № 14

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Кучер А. В., канд. пед. наук, старший дослідник, член-кореспондент Академії економічних наук України, доцент кафедри екології та неоекології

Програму схвалено на засіданні кафедри екології та неоекології

Протокол від “29” серпня 2019 року № 18

Завідувач кафедри екології та неоекології

(підпис)

Медведєв В. В.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією екологічного факультету

Протокол від “29” серпня 2019 року № 10

Голова методичної комісії екологічного факультету

(підпис)

Максименко Н. В.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Управління екологічними проектами» складено відповідно до програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 101 «Екологія» освітньо-професійної програми «Екологія та охорона навколишнього середовища».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування в майбутніх фахівців професійної компетентності щодо застосування універсального інструментарію ініціювання, розроблення та реалізації екологічних проектів для досягнення сталого розвитку суб'єктів господарювання.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- формування в студентів уявлення про теоретичні засади управління екологічними проектами; оволодіння знаннями з ініціювання, розроблення концепції, планування, мотивації, організації, контролю та завершення екологічних проектів; усвідомлення особливостей становлення та розвитку управління екологічними проектами в Україні та світі;

- оволодіння майбутніми фахівцями вміннями щодо ініціювання, розроблення концепції, планування, мотивації, організації, контролю та завершення екологічних проектів; освоєння методики оцінювання ефективності екологічного проекту; формування вмінь практичного застосування методологічного й термінологічного апарату управління екологічними проектами; розвиток умінь оформлювати проект, готувати й здійснювати його презентацію, висувати свої ідеї й відстоювати власну думку; засвоєння методів оцінювання проектних ризиків;

- формування в майбутніх фахівців потреби в знаннях й уміннях з управління екологічними проектами; розвиток здібностей до науково-дослідної роботи; осмислення необхідності використання проектного підходу у власній професійній діяльності; усвідомлення важливості володіння компетентностями, необхідними для успішного управління екологічними проектами, та формування стимулів і мотивів до їхнього саморозвитку.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120 год.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-2-й
Семестр	
1-й	1-2-й
Лекції	
28 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	8 год.
Лабораторні заняття	

0 год.	0 год.
Самостійна робота	
78 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання (компетентності):

знання:

- теоретичних положень, методологічних основ та функцій управління екологічними проектами;
- організаційних структур управління екологічними проектами, техніко-економічного обґрунтування й планування проекту, організації проектного офісу;
- організації проектного фінансування, маркетингу й експертизи екологічного проекту, правової регламентації процедури укладання договорів щодо реалізації проектів;
- змісту, структури й загальної схеми розроблення бізнес-плану екологічного проекту;
- проектних методів управління взаємодією суспільства та природи на основі використання методології управління проектами;
- основ управління якістю, роботами, ресурсами, командою, комунікаціями екологічного проекту, проектними ризиками;

уміння:

- практично застосовувати методологічний і понятійно-термінологічний апарат управління екологічними проектами;
- ініціювати екологічний проект і розробляти його концепцію;
- обирати організаційні структури управління екологічними проектами, формувати команду проекту;
- розробляти техніко-економічне обґрунтування екологічного проекту з урахуванням різних джерел фінансування;
- організовувати маркетингову діяльність за проектом, управляти ресурсами, роботами та якістю екологічного проекту;
- проводити еколого-економічне оцінювання ефективності застосування проектних рішень, використовувати методи контролю екологічного проекту;
- ідентифікувати й оцінювати проектні ризики, аналізувати чутливість економічних параметрів екологічного проекту;

комунікація:

- здатність до презентації власних і колективних результатів професійної та науково-дослідної діяльності;
- здатність до критики та самокритики;
- здатність працювати в команді для спільного вирішення прикладних завдань і проблем інноваційного характеру;

автономність і відповідальність:

- лідерство й автономність під час реалізації інноваційних проектів;

- здатність самостійно організовувати й визначати цілі та завдання власної та колективної діяльності, забезпечувати їхнє ефективне та безпечне виконання та відповідати за результати цієї діяльності;
- здатність до саморозвитку та самовдосконалення впродовж життя.

Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Концептуальні засади управління екологічними проектами

Тема 1. Вступ. Сутність і характеристика управління екологічними проектами.

Поняття «проект» і «процес»: спільне й відмінне. Ознаки проекту.
Сутність і передумови розвитку управління проектами.
Взаємозв'язок управління проектами з функціональним менеджментом.
Проблеми та перспективи розвитку управління проектами в Україні.
Цілі, принципи та функції управління проектами.

Тема 2. Основи управління екологічними проектами.

Базові поняття управління екологічними проектами. Учасники проекту.
Мета й стратегія екологічного проекту.
Результат проекту. Чинники зовнішнього й внутрішнього оточення проекту.
Проектний цикл. Дискусійні аспекти визначення меж життєвого циклу екологічного проекту.
Структуризація проектів: сутність, мета, завдання, моделі та підходи.

Тема 3. Організаційні структури управління екологічними проектами.

Загальні принципи побудови організаційних структур управління проектами.
Організаційні структури проекту та його зовнішнє оточення.
Сучасні методи та засоби організаційного моделювання проектів.
Поняття проектного офісу, його завдання, організація та напрями роботи.

Тема 4. Техніко-економічне обґрунтування екологічного проекту.

Розробка концепції проекту: сутність, мета, етапи.
Характеристика техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) проекту.
Орієнтовний зміст і методика розробки ТЕО проекту.
Цінність проекту та її визначення. Вигоди й витрати проекту.
Методика оцінювання ефективності екологічного проекту.

Тема 5. Бізнес-план екологічного проекту.

Сутність, завдання та основне призначення бізнес-плану проекту.
Концепція, мета й функції бізнес-плану проекту.
Загальна схема розробки бізнес-плану та інформаційне забезпечення.
Орієнтовна структура, зміст і методика розробки бізнес-плану проекту.

Оформлення, стиль і презентація бізнес-плану проекту.

Тема 6. Проектне фінансування й маркетинг екологічного проекту.

Джерела та організаційні форми фінансування проектів.

Організація проектного фінансування: етапи, контроль та проблеми.

Розробка стратегії та формування концепції маркетингу проекту.

Програма та бюджет маркетингу проекту. План маркетингу.

Реалізація заходів з маркетингу проекту.

Розділ 2. Основні функції та підсистеми управління екологічними проектами

Тема 7. Функції управління екологічними проектами.

Планування проекту як складник управління проектами.

Управління вартістю проекту: оцінка, аналіз, прогнозування.

Контроль за виконанням проекту. Методи контролю проекту.

Завершення проекту: сутність, особливості та звітування.

Тема 8. Управління роботами за екологічним проектом.

Сутність робіт і взаємозалежність їх обсягів, тривалості та вартості.

Методичні підходи до оцінки стану й ходу виконання робіт.

Рационалізація часу виконання робіт за проектом.

Управління продуктивністю праці за проектом і форми її контролю.

Конкурентні способи укладання договорів щодо реалізації проектів.

Неконкурентні способи укладання договорів щодо реалізації проектів.

Тема 9. Управління ресурсами та якістю екологічного проекту.

Основи управління ресурсами проекту.

Основні принципи планування ресурсів проекту.

Управління закупками ресурсів: завдання, вимоги й правові основи.

Управління запасами: сутність, види та ефективність.

Сучасні методи управління матеріально-технічним забезпеченням.

Сучасні концепції управління якістю проекту.

Тема 10. Управління командою екологічного проекту.

Формування й розвиток команди проекту.

Організація ефективної діяльності команди проекту.

Мотивація персоналу в проекті: поняття, форми та чинники.

Управління персоналом команди проекту.

Соціально-психологічні аспекти управління персоналом проекту.

Стилі управління та лідерство в проекті. Роль менеджера проекту.

Управління конфліктами в проектах.

Тема 11. Управління комунікаціями екологічного проекту.

Основні положення управління комунікаціями проекту.

Інформаційні технології управління проектами.

Програмне забезпечення процесу управління проектами.

Тема 12. Управління проектними ризиками.

Поняття ризику та невизначеності. Сутність проектного ризику.

Причини виникнення та класифікація проектних ризиків.

Основні етапи управління проектними ризиками.

Методи оцінювання й основні способи зниження проектних ризиків.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо- го	у тому числі					усьо- го	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
Розділ 1. Концептуальні засади управління екологічними проектами												
Тема 1. Вступ. Сутність і характеристика управління екологічними проектами	10	4	1			5	10	1				9
Тема 2. Основи управління екологічними проектами	10	2	1			7	10	1				9
Тема 3. Організаційні структури управління екологічними проектами	10	2	1			7	10		1			9
Тема 4. Техніко-економічне обґрунтування екологічного проекту	10	2	1			7	10		1			9
Тема 5. Бізнес-план екологічного проекту	10	4	3			3	10	1	1			8
Тема 6. Проектне фінансування й маркетинг екологічного проекту	10	2	1			7	10		1			9
Разом за розділом 1	60	16	8			36	60	3	4			53
Розділ 2. Основні функції та підсистеми управління екологічними проектами												
Тема 7. Функції управління екологічними проектами	10	2	1			7	10	1	1			8
Тема 8. Управління роботами за екологічним проектом	10	2	1			7	10		1			9
Тема 9. Управління ресурсами та якістю екологічного проекту	10	2	1			7	10		1			9
Тема 10. Управління командою екологічного проекту	10	2	1			7	10	1				9
Тема 11. Управління комунікаціями екологічного проекту	10	2	1			7	10	1				9
Тема 12. Управління проектними ризиками	10	2	1			7	10		1			9
Разом за розділом 2	60	12	6			42	60	3	4			53
Усього годин	120	28	14			78	120	6	8			106

4. Теми семінарських і практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Обґрунтування концепції проекту. Управління маркетинговою діяльністю за проектом	2
2	Бізнес-план екологічного проекту	2
3	Управління ресурсним забезпеченням проекту	2
4	Організація управління персоналом проекту	2
5	Управління ефективністю проекту	2
6	Управління вартістю проекту й організація проектного фінансування	2
7	Управління проектними ризиками	2
Разом годин		14

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота передбачає, що кожен студент опрацьовує навчальний матеріал, виконує практичні завдання, науково-дослідну роботу й готується до виступу й обговорення основних питань з відповідної теми. Крім того, кожен студент за однією з нижче перелічених тем готує тематичний кросворд, інноваційний метод вивчення теми (міні-тренінг, ділову, рольову чи інтелектуальну гру, або кілька міні-кейсів чи ситуаційних вправ) і тестові завдання.

№ з/п	Тематика самостійної роботи	Кількість годин
1	Сутність і характеристика управління екологічними проектами	5
2	Основи управління екологічними проектами	7
3	Організаційні структури управління екологічними проектами	7
4	Техніко-економічне обґрунтування екологічного проекту	7
5	Бізнес-план екологічного проекту	3
6	Проектне фінансування й маркетинг екологічного проекту	7
7	Функції управління екологічними проектами	7
8	Управління роботами за екологічним проектом	7
9	Управління ресурсами та якістю екологічного проекту	7
10	Управління командою екологічного проекту	7
11	Управління комунікаціями екологічного проекту	7
12	Управління проектними ризиками	7
Разом годин		78

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи контролю

Під час вивчення дисципліни «Управління екологічними проектами»

здійснюють такі види контролю: поточний протягом семестру; дві контрольні роботи (за підсумками опанування розділів робочої програми навчальної дисципліни); підсумковий семестровий (іспит).

Поточний контроль проводить науково-педагогічний працівник у формі усного опитування або письмового контролю на практичних заняттях і лекціях. Можливе проведення поточного контролю у формі колоквиуму, комп'ютерного тестування.

Підсумковий семестровий контроль із дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання та проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу і в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою дисципліни.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль і самостійна робота												Контрольна робота, передбачена навчальним планом		Загальна кількість балів за поточний контроль	Загальна кількість балів за підсумковий контроль	Сума
Розділ 1						Розділ 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	№1	№2	60	40	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	6	6			

T1, T2 ... T12 – теми розділів.

Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) складається з оцінки за поточний контроль, яка становить 60 балів (максимум) та оцінки за підсумковий семестровий контроль (екзамен), яка становить 40 балів (максимум).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

Оцінювання успішності й результатів навчання здобувачів із дисципліни здійснюють за такими критеріями:

Критерії оцінювання успішності й результатів навчання із дисципліни

Оцінка	Рівень сформованості компетентностей
«Відмінно»	Здобувач має всебічне системне й глибоке знання програмного матеріалу; засвоїв основну й ознайомився з додатковою літературою; чітко володіє понятійним апаратом, методами, методиками й інструментами, передбаченими програмою; викладає матеріал у логічній послідовності; уміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою курсу; робить узагальнення й висновки; наводить практичні приклади в контексті тематичного матеріалу.
«Добре»	Здобувач має ґрунтовне знання програмного матеріалу; засвоїв основну літературу; володіє понятійним апаратом, методами, методиками та

	інструментами, передбаченими програмою, допускаючи незначні погрішності в окремих елементах процедур; уміє виконувати практичні завдання; викладає матеріал у логічній послідовності; робить певні узагальнення й висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного матеріалу або допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, невеликі арифметичні помилки в розрахунках під час вирішення практичних завдань.
«Задовільно»	Здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, тобто йому притаманне посереднє знання основного програмного матеріалу; викладає у відповіді виключно нормативний матеріал, механічно засвоєний з лекційного курсу або навчального посібника; дає неповну відповідь на поставлені теоретичні питання; допускає значні помилки під час вирішення практичних завдань.
«Незадовільно»	Здобувач не засвоїв навчальний матеріал, тобто неспроможний до викладення у відповіді нормативного матеріалу; дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання; допускає грубі помилки в розрахунках або взагалі не вміє чи неправильно виконує розрахунки під час вирішення практичних завдань.

9. Рекомендована література

Основна література

1. Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. Управління проектами: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 231 с.
2. Верба В. А., Батенко Л. П., Гребешкова О. М. та ін. Проектний менеджмент: просто про складне: навч. посібник; за заг. ред. В. А. Верби. Київ: КНЕУ, 2009. 299 с.
3. Гонтарева І. В. Управління проектами: підручник. Харків: ХНЕУ, 2011. 444 с.
4. Гудзь О. Є., Рубцов В. С. Мистецтво бізнесу або управління бізнесовими проектами: навч. посіб. Київ: Планета людей, 2006. 159 с.
5. Єгорченков О. В., Єгорченкова Н. Ю., Катаєва Є. Ю. Азбука управління проектами. Планування: навч. посіб. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2017. 117 с.
6. Карамушка В. І. Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів (інтегрування довкільних аспектів у стратегічне планування та проектну діяльність): практ. посіб.; за ред. В. Кучинського. Київ: К.І.С., 2012. 138 с.
7. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: навч. посібник. Київ: МАУП, 2002. 200 с.
8. Кучер А. В., Кучер Л. Ю. Управління екологічними проектами: робочий зошит для комплексного тренінга. Харків: Смугаста типографія, 2018. 36 с.
9. Ноздріна Л. В., Ящук В. І., Полотай О. І. Управління проектами: підручник; за заг. ред. Л. В. Ноздріної. Київ: ЦНЛ, 2010. 432 с.
10. Рач В. А., Россошанська О. В., Медведєва О. М. Управління проектами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку: навч. посіб.; за ред. В. А. Рача. Київ: К.І.С., 2010. 276 с.
11. Тарасюк Г. М. Управління проектами: навч. посібник для студентів

ВНЗ. 4-те вид. Київ: Каравела, 2012. 320 с.

12. Тян Р. Б., Холод Б. І., Ткаченко В. А. Управління проектами: підручник. Київ: ЦНЛ, 2003. 224 с.

13. Управління інноваційними проектами та програмами. Методологія: стандарт Міністерства фінансів України. 2010. 44 с.

14. Управління проектами: навч. посібник / за ред. О. В. Ульянченка, П. Ф. Цигікала. Харків: ХНАУ, 2010. 522 с.

15. Хрутьба В. О. Основи управління проектами і програмами поводження з відходами в транспортно-дорожньому комплексі: моногр. Київ: НТУ, 2013. 192 с.

Допоміжна література

1. Бурич І. В. Формування портфелю інноваційних проектів для забезпечення «зеленого» зростання економіки регіону: автореф. дис. канд. екон. наук. Суми: СумДУ, 2015. 20 с.

2. Загвойська Л., Лазор О. Підходи і методи оцінки впливу проектів на довкілля. *Економіка України*. 2007. № 3. С. 80–89.

3. Ілляшенко С. М. Маркетингові засади впровадження екологічних інновацій: моногр. Суми: Папірус, 2013. 184 с.

4. Ілляшенко С. М., Божкова В. В. Управління екологічними ризиками інновацій: моногр.; за ред. д. е. н., проф. С. М. Ілляшенка. Суми: Університетська книга, 2004. 223 с.

5. Железний А. Оцінка реалізації проектів за схемою зелених інвестицій в Україні. Київ: Нац. екол. центр України, 2013. 24 с.

6. Керівництво з управління інноваційними проектами і програмами організацій: моногр. / Переклад на українську мову за ред. проф. Ф. О. Ярошенка. Київ: Новий друк, 2010. 160 с.

7. Клиновий Д. В., Мороз В. В. Упровадження підходів проектного менеджменту в процесі модернізації системи державного управління природними ресурсами в Україні. *Вісник АМСУ. Серія «Державне управління»*. 2013. № 2(9). С. 42–52.

8. Костюкевич Р., Овчаренко І., Костюкевич А. Концептуальні підходи до розроблення й управління природоохоронними програмами на засадах методології проектного менеджменту. *Економіст*. 2014. № 1. С. 42–44.

9. Кучер Л., Хелдак М., Орленко А. Управління проектами в органічному аграрному виробництві. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. Vol. 4. No. 3. Pp. 104–128.

10. Ліпич Л., Глубіцька Т. Оцінка ефективності вкладення інвестицій в екологічні проекти за синергетичним ефектом. *Економічний часопис Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. 2015. № 3. С. 28–34.

11. Національні проекти в стратегії економічної модернізації України: аналітична доповідь; за ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2013. 57 с.

12. Руденко С. В. Проектно-ориентированное управление состоянием окружающей среды в территориальных эколого-экономических системах: дис... докт. техн. наук. Одесса, 2011. 331 с.

13. Степанов В. Н., Степанова Е. В. Оценка рисков в проектах экологизации экономики (Методологические и методические основы): монография. Одесса: ИПРЭЭИ НАНУ, 2015. 160 с.
14. Тихенко В. С. Організаційно-економічне забезпечення систем управління національними і наднаціональними природоохоронними проектами: автореф. дис. канд. екон. наук. Суми: СумДУ, 2016. 22 с.
15. Тихенко В. Система управління природоохоронними проектами в територіальних громадах. Залучення різних механізмів фінансування. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3. С. 229–232.
16. Христенко А. О., Кучер А. В., Мірошніченко М. М., Казакова І. В. Бізнес-проект видобутку й застосування мелених фосфоритів Ізюмської групи родовищ у землеробстві. Харків: Смугаста типографія, 2016. 24 с.
17. Хрутьба В. О. Методологічні основи управління екологічними проектами та програмами: автореф. дис. д-ра техн. наук. Київ: Нац. трансп. ун-т., 2014. 44 с.
18. Хрутьба В. О. Методологічні основи управління екологічними проектами та програмами: дис... докт. техн. наук. Київ, 2014. 331 с.
19. Sholarin E. A., Awange J. L. Environmental project management: principles, methodology and processes. Switzerland: Springer International Publishing, 2015. 406 p. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-27651-9>.
20. Szalata Ł. W., Zwoździak J. W. Environmental project management as an element of urban environment component improvement. *Meteorology Hydrology and Water Management*. 2015. Vol. 3. Is. 1. Pp. 39–44 <https://doi.org/10.26491/mhwm/43413>.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Офіційний веб-сайт Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». URL: <http://ecos.kiev.ua>.
3. Офіційний веб-сайт Інституту агроекології і природокористування НААН. URL: <http://agroeco.org.ua>.
4. Офіційний веб-сайт екологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. URL: <http://ecology.karazin.ua>.
5. Офіційний веб-сайт Міністерства енергетики та захисту довкілля. URL: <https://menr.gov.ua>.
6. Офіційний веб-сайт Української асоціації управління проектами. URL: <http://upma.kiev.ua/index.php?lang=ukrainian>.
7. Офіційний веб-сайт ЦНБ Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. URL: <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr>.